

Journal of Innovative Research in Social Studies | Sosyal Bilgilerde Yenilikçi Araştırmalar Dergisi

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/jirss>

Cilt/Volume: 7 Sayı/Issue: 2 Yıl/Year: 2024

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Uzaktan Eğitime Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Investigation of Prospective Social Studies Teachers' Attitudes Towards Distance Education

Yazar Bilgisi / Author Information

Sevda Demirdağ

Yüksek Lisans Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, Antalya/Türkiye
Master's Student, Akdeniz University, Institute of Educational Sciences, Turkish and Social Sciences Education, Antalya/Türkiye

sevdademirdag1@gmail.com

 ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-9322-0474>

Ayhan Akış

Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, Antalya/Türkiye
Prof., Akdeniz University, Faculty of Education, Turkish and Social Sciences Education, Antalya/Türkiye

akis@akdeniz.edu.tr

 ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7871-1190>

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received : 03.12.2024

Kabul Tarihi / Accepted : 18.12.2024

Yayın Tarihi / Published : 31.12.2024

Atıf / Cite

Demirdağ, S., ve Akış, A. (2024). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik tutumlarının incelenmesi. *Journal of Innovative Research in Social Studies*, 7(2), 195-212. <https://doi.org/10.47503/jirss.1595246>

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Uzaktan Eğitime Yönelik Tutumlarının İncelenmesi ¹

Investigation of Prospective Social Studies Teachers' Attitudes Towards Distance Education

Özet

Dünyanın neredeyse tamamını etkileyen Covid-19 salgını ve 2023 yılında Türkiye’de meydana gelen 6 Şubat depremleri toplumsal yaşamın birçok alanında ciddi değişikliklere yol açmıştır. Bu iki sürecin en fazla etkilediği alanlardan biri eğitim olmuş ve özellikle pandemi süreci sonrasında ülke genelinde yüz yüze eğitimin yerini uzaktan eğitim almıştır. Bu çalışma Covid-19 ve 6 Şubat depremleri nedeniyle Türkiye’de uygulanan uzaktan eğitime ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tutumlarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda hazırlanan çalışmada nicel araştırma desenlerinden betimsel tarama deseni tercih edilmiştir. Araştırmanın katılımcılarını Türkiye’nin güneyinde bulunan bir devlet üniversitesinin Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programının farklı sınıf düzeylerinde öğrenim gören 155 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmada verilerin toplanması amacıyla Covid 19 Salgını Döneminde Sunulan Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel (frekans, ortalama, standart sapma) ve karşılaştırmalı analiz (t-Testi, ANOVA) yöntemlerinden yararlanılmıştır. Araştırma verilerinin analizi sonucunda öğretmen adaylarının uzaktan eğitime ilişkin tutumlarının ortalamaya yakın olmakla birlikte ortalama üzerinde olduğu görülmüştür. Öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecinde yapılan online sınavlara ilişkin tutumlarının diğer faktörlere göre daha düşük olduğu anlaşılmıştır. Çalışma sonuçları öğretmen adayları tarafından yüz yüze eğitimin uzaktan eğitime göre daha tercih edilen bir yöntem olduğunu göstermiştir. Ayrıca uzaktan eğitim sürecinde yapılan çevrimiçi sınavlara ilişkin tutumların diğer faktörlere göre daha düşük bir ortalamaya sahip olduğu görülmüştür. Verilerin karşılaştırmalı analizleri sonucunda ölçekten elde edilen toplam puanlar ile cinsiyet ve sınıf değişkenleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen Adayı, Sosyal Bilgiler, Tutum, Uzaktan Eğitim

Abstract

The Covid-19 pandemic, which affected almost the entire world, and the February 6 earthquakes that occurred in Turkey in 2023 have led to severe changes in many areas of social life. One of the areas most affected by these two processes has been education, and distance education has replaced face-to-face education across the country, especially after the pandemic process. This study aims to determine the attitudes of preservice social studies teachers towards distance education implemented in Turkey due to Covid-19 and the February 6 earthquakes. In the study prepared for this purpose, descriptive survey design, one of the quantitative research designs, was preferred. The participants of the study consisted of 155 preservice teachers studying at different grade levels of the Social Studies Teacher Education program of a state university located in the south of Turkey. The Attitude Scale Towards Distance Education Offered During the Covid 19 Pandemic was used to collect data in the study. Descriptive (frequency, mean, standard deviation) and comparative analysis (t-Test, ANOVA) methods were used to analyze the data. As a result of the analysis of the research data, it was seen that preservice teachers' attitudes towards distance education were close to the average. It was understood that preservice teachers' attitudes towards online exams conducted during the distance education process were lower than other factors. The results of the study showed that face-to-face education is a preferred method by preservice teachers more than distance education. In addition, it was seen that attitudes towards online exams conducted in the distance education process had a lower average compared to other factors. As a result of the comparative analysis of the data, it was determined that there was no significant difference between the total scores obtained from the scale and gender and class variables.

Keywords: Preservice Teacher, Social Studies, Attitude, Distance Education

¹ Bu makale ikinci yazar danışmanlığında birinci yazar tarafından hazırlanan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The COVID-19 pandemic has deeply affected the education sector in Turkey, as it has affected many sectors around the world. The pandemic, which came to the agenda in late 2019, was declared a pandemic by the World Health Organization on March 11, 2020, and universities had to suspend education in this process. Students returned to their hometowns, and after a short break, the distance education model was introduced (Eti ve Karaduman, 2020). This process once again highlighted the fact that not only the pandemic but also natural disasters such as major earthquakes in Turkey interrupted education. However, the education sector is considered as a field that must continue uninterrupted and continuously under all circumstances.

The distance education model has an important place in modern education as a system that allows the exchange of information independent of time and space. This model, which makes it possible to share information between individuals in different parts of the world, should be expanded not only in times of emergency but also as a complementary element to face-to-face education. In this context, supporting educational institutions and teachers is critical for increasing the effectiveness of distance education. In this development process, it is of great importance to evaluate the opinions and attitudes of prospective teachers about distance education.

The history of distance education dates back to the 1700s. This model, which has a history of approximately 300 years, is constantly being improved by adapting to changing life conditions and studies are being carried out to increase its quality (Erşen ve Yumak, 2021). Determining the deficiencies of distance education, receiving feedback and making improvements in this direction are critical for the sustainability of the model. Accordingly, this study aims to examine the attitudes of pre-service social studies teachers towards distance education. In addition, the study will also examine whether there is a relationship between pre-service teachers' attitude scores and gender and class variables.

Method

This study, which was conducted to determine the attitudes of pre-service social studies teachers towards distance education, was conducted in accordance with the descriptive survey model, one of the quantitative research designs. The participants of the study consisted of pre-service teachers studying at the faculty of education of a state university located in the south of Turkey. Maximum diversity sampling method, one of the purposeful sampling methods, was used to determine the sample in the study. A total of 155 pre-service teachers (93 female and 62 male) participated in the study. A personal information form and the "Attitude Scale Towards Distance Education Offered During the Covid 19 Pandemic" developed by Arslan (2021) were used to collect data. Descriptive (frequency, percentage, etc.) and comparative analysis (ANOVA) techniques were used to analyze the research data.

Findings

The data obtained from the research show that Factor 3 (*Attitude towards Online Exams*) has the lowest mean (2.65) and Factor 5 (*Comparison of Distance Education and Face-to-Face Education*) has the highest mean (3.65). The average of the total scores of the scale, which can be scored with a maximum of 105 and a minimum of 30 points, was determined as 62.73. The average of the scale according to the 5-point Likert scale was 2.99. From this point of view, it is possible to say that

pre-service teachers' attitudes towards distance education are close to average. In addition, the first three items with the highest mean were M19 (*This process has revealed the importance of face-to-face education. / $\bar{X}$ =3,77*), M21 (*I believe that I will be more successful in face-to-face education. / $\bar{X}$ =3,73*) and M16 (*I can easily access lecture notes through the system. / $\bar{X}$ =3,54*). The items with the lowest mean were M14 (*Online exams measured real success. / $\bar{X}$ =2,00*), M17 (*Everyone had equal access to distance education. / $\bar{X}$ =2,24*) and M6 (*The infrastructure of the university for UZEM is sufficient. / $\bar{X}$ =2,54*).

Considering the total scores obtained from the scale, it was understood that gender and class variables did not have a significant effect on the attitude scores towards distance education. However, female pre-service teachers preferred face-to-face education to distance education more than male pre-service teachers. In addition, the participants in the 3rd grade preferred face-to-face education to distance education more than the participants in the 4th grade.

Conclusion and Discussion

This study aimed to examine the attitudes of pre-service social studies teachers towards distance education and the results of the scale revealed that attitudes were generally close to the average. In the study, it was found that pre-service teachers stated that online exams undermine the perception of fairness, infrastructure deficiencies make the education process difficult, and that they have difficulty in studying for distance education courses (Çetin, Yılmaz, ve İlhan, 2021; Yılmaz et al., 2021). In addition, face-to-face education was found to be more effective in practical courses and in gaining professional competence (Eti ve Karaduman, 2020; Kurnaz et al., 2020). It has also been emphasized that economic inequalities make it difficult to access distance education and this situation creates disadvantages especially for low-income students (Seyhan, 2021).

However, it has also been determined that distance education has some advantages. It was stated that faculty members provide support to students through methods such as recording and replaying lectures, thus contributing to the reinforcement of learning (Yılmaz, et al, 2021; Gedik, 2023). According to the research findings, although gender and grade level variables did not have a significant effect on general attitudes, it was observed that female pre-service teachers and those at lower grade levels preferred face-to-face education more than distance education (Yu ve Yu, 2021).

Based on the results, it is recommended to strengthen the infrastructure, increase the reliability of online exams and provide support mechanisms for students to improve distance education processes (Akgül ve Orhan, 2020). It is also emphasized that more work needs to be done to reduce the impact of economic inequalities and make distance education a complementary model to face-to-face education. Comparing distance education and face-to-face education in terms of pedagogical outcomes and conducting studies examining the experiences of different demographic groups will contribute to the literature in this field.

GİRİŞ

1 Aralık 2019'da ortaya çıkan COVID-19 virüsü, kısa sürede küresel bir tehdit haline gelerek dünya genelinde olağanüstü bir durum yaratmış ve salgının yaygınlaşması sonucunda pandemi ilan edilmiştir. Bu süreçte, günlük yaşamın pek çok alanında olduğu gibi iş hayatında da evden çalışma zorunluluğu gündeme gelmiş ve yalnızca acil durumlarda dışarı çıkılması gerektiği konusunda küresel düzeyde uyarılar yapılmıştır. Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan bu virüs, kısa sürede uluslararası bir endişe kaynağı haline gelmiş ve çeşitli mücadele stratejilerinin geliştirilmesine yol açmıştır. Pandemi, pek çok sektörü olumsuz yönde etkilerken, eğitim sektörü, kesintiye uğramaması gereken kritik bir alan olarak öne çıkmıştır (Can, 2022).

Tarihsel bir perspektifle ele alındığında, geçmişte de depremler ve salgın hastalıklar gibi günlük yaşamı derinden etkileyen ve hayati tehlike oluşturan olayların yaşandığı görülmektedir. COVID-19 salgınının yeni bir hastalık olarak ortaya çıkması, tedaviye yönelik yeterli bilginin bulunmaması ve ölüm oranlarının artması, toplumsal düzeyde ciddi bir endişeye yol açmıştır (Görgülü Arı ve Hayır Kanat, 2020). Bu bağlamda, eğitim faaliyetlerinin kesintiye uğramaması adına uzaktan eğitim modeli bir kez daha gündeme gelmiştir. Uzaktan eğitim modeli, 19. yüzyılda İsveç'te mektupla öğrenme yöntemiyle başlamış ve zamanla ABD'ye yayılmıştır. 1950'li yıllarda ABD'de askerlerin eğitiminde kullanılan bu yöntem, herhangi bir zaman veya mekân sınırı olmaksızın öğrenen ile öğretene arasında iletişim kurmayı hedefleyen bir öğretim modelidir (Koç, 2021). Türkiye'de ise bu modelin ilk resmi uygulamaları, 1982 yılında Açık Öğretim Sistemi'nin kurulmasıyla başlamıştır. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Açık Öğretim Okulları sayesinde lise ve üniversite düzeyinde diploma alma imkanı sunularak, çok sayıda bireyin bu sistemden faydalanması sağlanmıştır (Bahşi, 2019).

COVID-19 pandemisi sürecinde, Türkiye'de 23 Mart 2020 itibarıyla uzaktan eğitim zorunlu hale getirilmiştir. Salgının yayılmasını önlemek amacıyla tercih edilen bu yöntem, aslında uzun yıllardır uygulanmakta olan bir eğitim modeli olmakla birlikte, pandemideki zorunluluk nedeniyle yeniden önem kazanmıştır. Ayrıca, geçmişte Türkiye'de yaşanan depremler sırasında da eğitimin aksamaması adına uzaktan eğitim uygulamalarına başvurulduğu bilinmektedir (Koç, 2021). Pandemi ile bu model bir kez daha zorunlu hale gelmiş ve yükseköğretim kurumlarında uzaktan eğitim birimleri kurulmuştur. Bu süreçte, uzaktan eğitimin süreklilik arz eden bir model olarak yüz yüze eğitimi destekleme potansiyeli olduğu görülmüş ve bu alanda altyapı yatırımları yapılmıştır (Düzgün ve Sulak, 2020). Uzaktan eğitim, salgın veya olağanüstü durumlarda olduğu kadar yüz yüze eğitimi destekleyici bir araç olarak da değerlendirilmelidir. Bu model, zaman ve mekân sınırlamalarını ortadan kaldırarak, eğitimin kesintisiz bir şekilde devam etmesine imkân sağlamaktadır. Uzaktan eğitim, bireylerin eğitim almak için şehir değiştirme zorunluluğunu ortadan kaldırarak hem maddi hem de manevi kaynakların korunmasını sağlamaktadır. Örneğin, yapılan bir çalışmada uzaktan İngilizce öğretiminin öğrenenlerin akademik başarıları üzerinde etkileri incelenmiş ve olumlu sonuçlar elde edilmiştir (Uluğ ve Tuncer 2017). Uzaktan İngilizce öğretimi, öğrenenlerin akademik başarıları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu yaklaşım, internet bağlantısının bulunduğu her yerde uygulanabilir olması nedeniyle özellikle eğitimde fırsat eşitliğini artırma potansiyeline sahiptir (Lassoued vd., 2020).

Bununla birlikte, uzaktan eğitimin bazı dezavantajları ve kısıtlayıcı unsurları olduğu da göz ardı edilmemelidir. Altyapı sorunları, özellikle kırsal bölgelerde yaşayan öğrenciler için önemli bir

engel teşkil etmektedir. Eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak adına, bu sorunların çözümüne yönelik kapsamlı çalışmalar yapılması gerekmektedir. Ayrıca, öğretmenlerin ve akademisyenlerin dijital araçlar ve yenilikçi yöntemler kullanarak ders içeriklerini kısıtlamaları en aza indirecek şekilde geliştirmeleri büyük önem taşımaktadır (Aydoğmuş ve Karadağ, 2020; Bakioğlu ve Çevik, 2020) Bu çabalar, uzaktan eğitimin etkinliğini artırarak, daha geniş bir öğrenci kitlesine erişim sağlanmasına katkıda bulunacaktır.

Lisans düzeyinde uzaktan eğitim süreçlerini doğrudan deneyimleyen öğretmen adaylarının bu konu hakkındaki tutumlarını belirlemenin önemli olduğu düşünülmektedir. Nitekim öğretmen adayları uzaktan eğitim sürecinde bugün öğrenci konumunda bulunsalar da birkaç yıl içinde bu süreci öğretmen olarak da yürütebilecek kişilerdir. Öğretmen adaylarının uzaktan eğitime ilişkin tutumlarını belirlemek bu sistemin eksik veya geliştirilmesi gereken noktalarını belirleme ve bunları giderebilme açısından da kıymetlidir. Bu sayede eğitimin kalitesinin artırılması ve farklı eğitim olanaklarının değişip dönüştürülmesi, geliştirilmesi, imkanlarının artırılması hedeflenmiştir (Bahşi, 2019). Öğretmen adaylarının yeterli donanım ve bilgiyle mezun olmasının yanı sıra öğretim yöntem ve tekniklerini en etkili şekilde kullanabilme yetisini kazanarak mezun olması gerektiği konusu üzerinde durulması gereken bir başka önemli konu niteliğini taşımaktadır. Öğretmenlik vasfı ve kimliği sadece bilgiler ile yeterli düzeye gelmemektedir. Öğretmenler yetiştiren Eğitim Fakülteleri bu yetkinlikleri arttırmakla yükümlüdür. Bu doğrultuda eğitimleri bakımından diğer fakültelerden ayrılmaktadır. Üniversitelerin bu yetkinlikleri kazandırmada en önemli çalışmalardan bir tanesi ise “Öğretmenlik Uygulaması” dersleridir. Gerçek okul atmosferinde öğretmen olma duygusunu kazanma hissi ve öğrencilerle etkileşim kazanması bakımından son derece önemlidir. Bu nedenle öğretmen adaylarının yüz yüze eğitimi tercih ettikleri görülmektedir (Eti ve Karaduman, 2020). Uzaktan eğitimde öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştırmak için birtakım yöntemler kullanılmıştır. Bu bağlamda sosyal bilgiler öğretmen adaylarına sanal tur, sanal müze gibi motivasyon ve odak artırıcı özgün deneyimler elde etme imkanı sunmuştur. Bu da öğrenciler üzerinde kolay ulaşılabilirliği artırıp sisteme daha kolay adapte olunup alışılmasını sağlamıştır (Koç, 2021).

Dünyanın hızlı gelişimi ve teknolojinin her geçen gün daha da ileriye gitmesi, eğitim alanında da köklü değişimlere yol açmıştır. Teknolojinin bu denli ilerlediği bir çağda, eğitimin bu gelişmelerden payını almaması düşünülemez. Geleneksel eğitim modellerinin zamanla yetersiz kaldığı ve eğitimde eşitliği sağlamakta zorlandığı gözlemlenmektedir. Bu bağlamda, uzaktan eğitim modeli, mesafeyi bir sorun olmaktan çıkararak eğitimde önemli bir alternatif sunmuştur. Uzaktan eğitim, dünya çapında bir uçtan diğer uca kesintisiz öğrenim imkanı sağlamış, kalabalık sınıf ortamlarının getirdiği dikkat dağıtıcı unsurların devre dışı kalmasını mümkün kılmıştır. Bu model, bireysel öğrenim ortamında, çok daha geniş bir kitleye eş zamanlı olarak eğitim alma imkanı sunmaktadır (Bahşi, 2019).

Web tabanlı eğitim, öğretmen adaylarına geleneksel modellerden farklı nitelikler kazandırarak, mezuniyet sonrası öğrencilerine yenilikçi eğitim metotlarını sunma ve katkı sağlama becerisi kazandırmaktadır (Uzunoğlu, 2017). Bununla birlikte, eğitim ve öğretim kurumlarının yalnızca akademik bilgi öğretmekle sınırlı olmadığı; aynı zamanda öğrencilerin iletişim, ahlak, öz bakım, sosyalleşme gibi hayat becerilerini kazandırma görevini de üstlendiği unutulmamalıdır. Ancak, bu tür beceriler genellikle yüz yüze eğitimde dolaylı yollarla kazandırılmaktadır. Uzaktan eğitim bu bağlamda bazı sınırlılıklar barındırmaktadır. Pandemi döneminde zorunlu olarak hayatımıza

giren uzaktan eğitim, acil uzaktan eğitim kavramını ortaya çıkarmış ve özellikle küçük yaş gruplarındaki öğrencilerin bu sürece adaptasyonunda ciddi zorluklar yaşanmıştır. Üniversite düzeyindeki öğrenciler sürece daha hızlı uyum sağlarken, öğrenim düzeyi düştükçe bu adaptasyon süreci daha fazla sorun yaratmıştır (Yurdakal ve Susar, 2021).

Uzaktan eğitim, sosyal bilgiler öğretmen adaylarına çeşitli deneyimler ve gelişim fırsatları sunmakla birlikte, sistemin eksiklikleri ve iyileştirilmesi gereken yönleri, bu eğitimin sürdürülebilirliğini sınırlayabilmektedir. Öğrencilerin uzaktan eğitim sistemine yönelik memnuniyeti, öğretim üyelerine ilişkin tutumları, çevrimiçi sınavlara yaklaşımları, erişim ve iletişim imkanları ile yüz yüze eğitimle karşılaştırmaları, uzaktan eğitimle ilgili önemli değerlendirme alanlarıdır. Bu bağlamda, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sistemine yönelik tutumları ve önerilerinin detaylı şekilde incelenmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Literatürde, uzaktan eğitime ilişkin yapılan araştırmaların çoğunun mezun öğretmenlere odaklandığı gözlemlenmektedir (Uyar, 2020; Eroğlu, 2023). Ancak bu çalışma, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüş ve önerilerini ele almayı hedeflemektedir. Daha önceki araştırmalar, genellikle uygulama dersleri, altyapı sorunları ve çevrimiçi programların geliştirilmesine odaklanmıştır (Piji Küçük, 2020). Bu çalışmada ise öğretim üyelerine yönelik tutumlar, üniversitenin sunduğu imkanlar ve sistemin eksikliklerinin giderilmesine yönelik öğretmen adaylarının görüşleri detaylı olarak incelenecektir. Bu kapsamda, öğretmen adaylarının karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerilerinin belirlenmesiyle, uzaktan eğitimin daha etkin bir model haline getirilmesi hedeflenmektedir.

Bu araştırma, COVID-19 pandemisi sürecinde eğitim gören sosyal bilgiler öğretmen adaylarının deneyimlerini ve görüşlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, öğretmen adaylarının bu süreçte üniversitenin sunduğu imkanlara ilişkin değerlendirmeleri, öğretim üyelerine yönelik tutumları, çevrimiçi sınavlara yaklaşımları, iletişim ve erişim imkanlarına dair görüşleri ile uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitimin kıyaslanması konularında önemli veriler sunmaktadır. Elde edilen bulgular, uzaktan eğitimin gelişimine yönelik öneriler içermekte ve öğretmen adaylarının perspektiflerinin literatüre özgün bir katkı sağlaması hedeflenmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının "COVID-19 Salgını Döneminde Sunulan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği" kullanılarak eğitime yönelik tutumlarını incelemek, uzaktan eğitim sürecine ilişkin deneyimlerini ortaya koymak ve bu süreçte karşılaşılan eksikliklerin tespit edilerek geliştirilmesine katkı sağlamaktır. Bu ana amaç doğrultusunda aşağıdaki problemlere yanıt aranmıştır.

Alt problemler

1. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının pandemi sürecinde yürütülen uzaktan eğitime yönelik tutumları ne düzeydedir?
2. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının pandemi sürecinde yürütülen uzaktan eğitime yönelik tutumları cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?

3. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının pandemi sürecinde yürütülen uzaktan eğitime yönelik tutumları sınıflarına göre farklılaşmakta mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla yürütülen bu çalışma nicel araştırma desenlerinden betimsel tarama modeline uygun olarak yürütülmüştür. Nicel araştırma gerçekliğin değerlendirilebilir, ölçülebilir ve gözlemlenebilir olduğunu sayılarla olabildiğini ortaya koymaktadır. Bu yöntemdeki temel amaç, nesnel ve objektif bir şekilde sonuçları ortaya koymak, açıklamak, genelleştirme yapmaktır. (Türnüklü, 2001). Tarama modelleri ise yaşanmış veya yaşanmakta olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konusu olan olay ya da birey kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Araştırmacı olay ya da bireyi herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası göstermez. (Karasar, 2000). Dolayısıyla öğretmen adaylarının uzaktan eğitime ilişkin tutumlarını olduğu şekliyle belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada betimsel tarama modelinin kullanılması uygun görülmüştür.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın örneklemini Türkiye'nin güneyinde yer alan bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesinde öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmada örneklemin belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemine başvurulmuştur. Büyüköztürk (2016), maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemini, çalışmanın konusu ile bağlantılı benzerlikler taşıyan durumların seçilmesi ve bu durumlar üzerinde araştırma yapılması olarak tanımlar. Bu yöntemdeki esas amaç, çalışmanın konusu ile uyumlu benzer ve farklılıkları ortaya koymaktır. Buna göre öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri dört farklı sınıf düzeyinin de araştırmada temsil edilmesi amaçlanmıştır. Çalışma örnekleminin cinsiyet ve sınıf değişkenlerine göre dağılımı Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarına ilişkin betimsel veriler

		f	%
Cinsiyet	Kadın	93	60,0
	Erkek	62	40,0
Sınıf	Lisans 1. Sınıf	33	21,3
	Lisans 2. Sınıf	31	20,0
	Lisans 3. Sınıf	42	27,1
	Lisans 4. Sınıf	49	31,6
	Toplam		155

Tablo 1 incelendiğinde araştırmanın örnekleminin 155 öğretmen adayından oluştuğu görülmektedir. Bu öğretmen adaylarından 93'ü (%60) kadın, 62'si (%40) ise erkeklerden oluşmaktadır. Sınıf değişkenine göre dağılım incelendiğinde katılımcıların 33'ünün (%21,3) 1. sınıf, 31'inin (%20) 2. sınıf, 42'sinin (%27,1) 3. sınıf ve 49'unun (%31,6) 4. sınıf düzeyinde öğrenimlerini sürdürdükleri anlaşılmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada verilerin toplanması amacıyla kişisel bilgi formu ve Arslan (2021) tarafından geliştirilen “Covid 19 Salgını Döneminde Sunulan Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Kişisel bilgi formu aracılığıyla katılımcıların cinsiyet ve sınıf değişkenlerine ilişkin bilgileri toplanmıştır.

Covid 19 Salgını Döneminde Sunulan Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği, beş faktörden ve toplamda 21 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin faktörleri ve bu faktörlere ilişkin bilgilere Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 2

Çalışmada Kullanılan Ölçeğin Faktörlerine ve Güvenirlik Skorlarına İlişkin Bilgiler

Faktör	Madde sayısı	Cronbach's Alpha
Faktör 1: Uzaktan Eğitimde Üniversitenin Sunduğu İmkanlardan Memnuniyet	6	0,871
Faktör 2: Uzaktan Eğitimde Öğretim üyelerine yönelik tutum	4	0,896
Faktör 3: Online Sınavlara Yönelik Tutum	4	0,795
Faktör 4: Uzaktan Eğitimde İletişim ve Erişim	4	0,658
Faktör 5: Uzaktan Eğitim ve Yüz Yüze Eğitimin Kıyaslanması	3	0,688
Toplam	21	0,884

Tablo 2 incelendiğinde ölçeğin geneli için Cronbach Alpha güvenirlilik katsayısının 0,884 olduğu, faktörlere ilişkin güvenirlilik katsayılarının ise 0,871 ile 0,688 arasında değişiklik gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu veriler ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir. 5 faktörlü yapıya sahip ölçeğin açıkladığı toplam varyans %63,33 olarak belirlenmiştir. Bu çalışma için hesaplanan Cronbach Alpha güvenirlilik katsayısı ise 0,912’dir. Ayrıca bu çalışmada faktörlere ilişkin güvenirlilik katsayılarının ,947 ile 0,835 arasında değiştiği belirlenmiştir. Dolayısıyla bu çalışma için de ölçek puanlarının güvenilir bir yapıda olduğunu söylemek mümkündür. 5’li Likert tipinde hazırlanan ölçeğin maddeleri; “Kesinlikle Katılıyorum: 5”, “Katılıyorum: 4”, “Kararsızım: 3”, “Katılmıyorum 2”, ve “Kesinlikle Katılmıyorum: 1” şeklinde puanlanmıştır. Son olarak ölçeğin genelinden alınabilecek en düşük puan 21 iken en yüksek puan 105 olarak belirlenmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analiz edilmesinde SPSS 22 analiz programından yararlanılmıştır. Bu anlamda öncelikle araştırma verilerinin normal dağılım gösterip göstermediği belirlenmeye çalışılmıştır. Bu anlamda verilerin çarpıklık ve basıklık değerlerinden yararlanılmıştır. Verilerin çarpıklık ve basıklık değerlerine ilişkin bilgiler Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3

Katılımcıların Ölçek Puanlarına Yönelik Normallik Değerleri

Faktör	Çarpıklık	Basıklık
Faktör 1	,144	-,979
Faktör 2	-,444	-,852
Faktör 3	-,252	1,162
Faktör 4	-,133	-,608
Faktör 5	-,727	-,645
Toplam	-,443	,013

Tablo 3 incelendiğinde ölçeğin geneline ve faktörlerine ilişkin puanların çarpıklık ve basıklık katsayılarının +1,5 ile -1,5 aralığında olması verilerin normal dağılıma sahip olduğunu göstermektedir (Tabachnick ve Fidell, 2015). Bundan dolayı verilerin analizinde parametrik testler kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin analiz edilmesinde betimsel analizlerin yanında karşılaştırmalı analiz yöntemlerine de başvurulmuştur. Bu anlamda ortalama, standart sapma, frekans gibi betimsel analizler ile t-Testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) gibi karşılaştırmalı analiz yöntemleri kullanılmıştır.

Etik Konular

Etik kurul izin bilgileri

Bu araştırmanın etik izni, Akdeniz Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 03.12.2021 tarihli 435 sayılı kararı ile alınmıştır.

BULGULAR

Araştırma verilerinin analiz edilmesi sonrasında ölçeğin toplam puanı ile faktörlerine ait puanlarına ilişkin betimsel analiz sonuçlarına Tablo 4'te yer verilmiştir.

Tablo 4

Ölçeğin Geneline ve Faktörlerine Ait Puanlarına İlişkin Betimsel Analiz Sonuçları

Faktör	N	Minimum	Maksimum	$\bar{X}^*$	Ort.**	ss
Faktör 1	155	6	30	16,48	2,75	7,147
Faktör 2	155	4	20	12,84	3,21	4,634
Faktör 3	155	4	20	10,61	2,65	2,955
Faktör 4	155	4	20	11,92	2,98	4,229
Faktör 5	155	3	15	10,88	3,63	3,819
Toplam	155	21	105	62,73	2,99	16,892

*Ölçek maddelerine verilen puanların toplamının ortalamasıdır.

**5 puan üzerinden elde edilen ortalama puandır.

Tablo 4 incelendiğinde en fazla 30, en az 6 puan alınabilecek Faktör 1'e ait toplam puanların ortalaması 16,48'dir. En fazla 20, en az 4 puan alınabilecek Faktör 2, Faktör 3 ve Faktör 4'e ait toplam puanların ortalaması sırasıyla 12,84; 10,61 ve 11,92'dir. En fazla 15 en az ise 3 puan alınabilecek Faktör 5'in toplam puanların ortalaması 10,88'dir. Faktörlerin 5'li Likert'e göre ortalamaları incelendiğinde Faktör 1'in 2,75, Faktör 2'nin 3,21, Faktör 3'ün 2,65, Faktör 4'ün 2,98 ve Faktör 5'in 3,63 ortalamaya sahip olduğu anlaşılmaktadır. Buradan hareketle Faktör 3'ün (Online Sınavlara Yönelik Tutum) en düşük ortalamaya, Faktör 5'in (Uzaktan Eğitim ve Yüz Yüze Eğitimin Kıyaslanması) ise en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. En fazla 105 en az ise 30 puan alınabilecek ölçeğin geneline ilişkin toplam puanların ortalaması 62,73 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin 5'li Likert'e göre ortalaması ise 2,99 olmuştur. Buradan hareketle öğretmen adaylarının uzaktan eğitime ilişkin tutum puanlarının ortalamaya oldukça yakın olduğunu söylemek mümkündür.

Ölçeğin geneline ve faktörlerine ilişkin betimsel istatistiklerin yanında ölçek maddelerine ilişkin betimsel istatistiklere de yer vermenin faydalı olacağı düşünülmektedir. Ölçek maddelerine ilişkin betimsel istatistiklere Tablo 5'te yer verilmiştir.

Tablo 5*Ölçeğin Maddelerine İlişkin Betimsel Analiz Sonuçları*

Madde	N	$\bar{X}^*$	ss	Madde	N	$\bar{X}^*$	ss
M1	155	2,82	1,322	M12	155	2,79	1,467
M2	155	2,75	1,291	M13	155	3,21	1,432
M3	155	2,78	1,364	M14	155	2,00	1,211
M4	155	2,70	1,368	M15	155	3,07	1,305
M5	155	2,88	1,367	M16	155	3,54	1,280
M6	155	2,54	1,325	M17	155	2,24	1,254
M7	155	3,37	1,280	M18	155	3,06	1,332
M8	155	3,31	1,262	M19	155	3,77	1,376
M9	155	3,12	1,266	M20	155	3,39	1,443
M10	155	3,03	1,296	M21	155	3,73	1,425
M11	155	2,60	1,342				

*5 puan üzerinden elde edilen ortalama puandır.

Tablo 5'e göre ölçek maddelerine ilişkin ortalamaların 3,77 ile 2,00 arasında değiştiği görülmektedir. Bu maddelerde en yüksek ortalamaya sahip ilk üç madde M19 (*Yüz yüze eğitimin önemini bu süreç ortaya çıkarmıştır. / $\bar{X}=3,77$*), M21 (*Yüz yüze eğitimde daha başarılı olacağıma inanıyorum. / $\bar{X}=3,73$*) ve M16 (*Ders notlarına sistem üzerinden rahatlıkla ulaşabiliyorum. / $\bar{X}=3,54$*) olmuştur. En düşük ortalamaya sahip maddeler ise M14 (*Online sınavlar gerçek başarıyı ölçmüştür. / $\bar{X}=2,00$*), M17 (*Uzaktan eğitime herkes eşit şekilde erişebilmiştir. / $\bar{X}=2,24$*) ve M6 (*Üniversitenin UZEM için alt yapısı yeterlidir. / $\bar{X}=2,54$*) olmuştur.

Araştırmada ölçekten elde edilen verilere ilişkin betimsel istatistiklerin yanında cinsiyet ve sınıf değişkenleri açısından karşılaştırmalı analizler de yapılmıştır. Çalışma grubunda yer alan kadın ve erkek öğretmen adaylarının ölçeğin geneline ve faktörlerine ilişkin elde edilen puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemede bağımsız örneklem grupları için t-Testi analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına ilişkin bilgiler Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6*Katılımcıların Ölçek Puanları ile Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkiye Yönelik Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları*

Faktör	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	ss	t	sd	p
Faktör 1	Kadın	93	16,29	6,711	-,412	153	,681
	Erkek	62	16,77	7,804			
Faktör 2	Kadın	93	12,80	4,388	-,141	153	,888
	Erkek	62	12,90	5,017			
Faktör 3	Kadın	93	10,63	2,603	,144	153	,886
	Erkek	62	10,56	3,439			
Faktör 4	Kadın	93	11,87	3,618	-,152	102,139	,879
	Erkek	62	11,98	5,039			
Faktör 5	Kadın	93	11,63	3,485	2,988	117,310	,003
	Erkek	62	9,76	4,044			
Toplam Puan	Kadın	93	63,23	14,673	,421	104,279	,674

Erkek	62	61,98	19,869
-------	----	-------	--------

* $p<0.05$

Tablo 6 incelendiğinde Faktör 1, 2, 3 ve 4 puanları ile ölçeğin toplam puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($p<,05$). Buna karşın Faktör 5'e ait puanların cinsiyet değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaştığı anlaşılmaktadır ($p<,05$). Buradan hareketle kadın ve erkek öğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik tutum puanlarının genel anlamda birbirinden farklı olmadığı söylenebilir. Ayrıca Faktör 5 (Uzaktan Eğitim ve Yüz Yüze Eğitimin Kıyaslanması) puanları açısından kadın öğretmen adaylarının erkeklere göre anlamlı şekilde daha yüksek bir puan ortalamasına sahip olduğu ifade edilebilir. Diğer bir ifadeyle kadın öğretmen adaylarının yüz yüze eğitimi uzaktan eğitime tercih etme oranları erkek öğretmen adaylarından daha fazla olmuştur.

Çalışma grubunda yer alan öğretmen adaylarının ölçeğin geneline ve faktörlerine ilişkin elde edilen puanlarının sınıf değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemede tek yönlü varyans analizi (one way ANOVA) yapılmıştır. Analizin betimsel sonuçlarına ilişkin bilgiler Tablo 7'de yer almaktadır.

Tablo 7*Katılımcıların Sınıf Değişkeni Puanlarına İlişkin Betimsel Veriler*

Faktör	Sınıf	N	$\bar{X}$	ss
Faktör 1	1. Sınıf	33	16,39	6,432
	2. Sınıf	31	16,48	6,653
	3. Sınıf	42	16,43	7,369
	4. Sınıf	49	16,59	7,890
	Toplam	155	16,48	7,147
Faktör 2	1. Sınıf	33	13,42	4,416
	2. Sınıf	31	13,10	4,316
	3. Sınıf	42	12,95	4,680
	4. Sınıf	49	12,18	4,982
	Toplam	155	12,84	4,634
Faktör 3	1. Sınıf	33	10,67	3,227
	2. Sınıf	31	11,13	2,061
	3. Sınıf	42	10,83	2,828
	4. Sınıf	49	10,04	3,323
	Toplam	155	10,61	2,955
Faktör 4	1. Sınıf	33	11,82	3,917
	2. Sınıf	31	12,32	4,261
	3. Sınıf	42	12,12	3,934
	4. Sınıf	49	11,55	4,722
	Toplam	155	11,92	4,229
Faktör 5	1. Sınıf	33	10,91	3,677
	2. Sınıf	31	11,00	4,091
	3. Sınıf	42	12,19	3,054
	4. Sınıf	49	9,67	4,043
	Toplam	155	10,88	3,819

	1. Sınıf	33	63,21	18,134
	2. Sınıf	31	64,03	13,116
Toplam Puan	3. Sınıf	42	64,52	14,647
	4. Sınıf	49	60,04	19,850
	Toplam	155	62,73	16,892

Tablo 7 incelendiğinde sınıf değişkeni açısından Faktör 1'e ait puan ortalamalarının 16,43 ile 16,59 arasında, Faktör 2'ye ait puan ortalamalarının 12,18 ile 13,42 arasında, Faktör 3'e ait puan ortalamalarının 10,04 ile 11,13 arasında, Faktör 4'e ait puan ortalamalarının 11,55 ile 12,32 arasında, Faktör 5'e ait puan ortalamalarının 9,67 ile 12,19 arasında ve ölçeğin toplam puanının 60,04 ile 64,52 arasında değişiklik gösterildiği anlaşılmaktadır. Sınıf değişkenine ilişkin bu puanların istatistikler olarak anlamlı bir farklılığa sahip olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına Tablo 8'de yer verilmiştir.

Tablo 8

Katılımcıların Ölçek Puanları ile Sınıf Değişkeni Arasındaki İlişkiye Yönelik One Way ANOVA Sonuçları

Faktör	Kaynak	KT	Sd	KO	f	p	Anlamlı Fark
Faktör 1	Gruplar Arası	,967	3	,322	,006	,999	Yok
	Grup İçi	7865,743	151	52,091			
	Toplam	7866,710	154				
Faktör 2	Gruplar Arası	34,946	3	11,649	,538	,657	Yok
	Grup İçi	3272,022	151	21,669			
	Toplam	3306,968	154				
Faktör 3	Gruplar Arası	26,425	3	8,808	1,009	,391	Yok
	Grup İçi	1318,569	151	8,732			
	Toplam	1344,994	154				
Faktör 4	Gruplar Arası	13,699	3	4,566	,252	,860	Yok
	Grup İçi	2740,210	151	18,147			
	Toplam	2753,910	154				
Faktör 5	Gruplar Arası	143,931	3	47,977	3,447	,018	Var
	Grup İçi	2101,979	151	13,920			
	Toplam	2245,910	154				
Toplam Puan	Gruplar Arası	549,742	3	183,247	,638	,592	Yok
	Grup İçi	43394,877	151	287,383			
	Toplam	43944,619	154				

* $p < 0.05$

Tablo 8 incelendiğinde katılımcıların Faktör 1, 2, 3, 4 puanları ve ölçek toplam puanları ile sınıf değişkeni arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir ($p > ,05$). Öte yandan Faktör 5 puanları ile sınıf değişkeni arasında anlamlı bir farklılığın olduğu anlaşılmıştır. Bu farklılığın hangi sınıf düzeyleri arasında gerçekleştiğini belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden (Post Hoc) Games-Howell testine başvurulmuştur. Test sonucunda 3. sınıfta öğrenim gören katılımcılara ait Faktör 5 puanlarının ($\bar{X}=12,19$), 4. sınıfta öğrenim gören katılımcılara ait Faktör 5 puanlarına ($\bar{X}=9,67$) göre anlamlı şekilde daha yüksek olduğu anlaşılmıştır ($p = ,006 > ,05$). Diğer bir ifadeyle 3. sınıftaki katılımcıların yüz yüze eğitimi uzaktan eğitime tercih etme oranları 4. sınıftaki katılımcılara göre daha fazla olmuştur. Son sınıfta yer alan katılımcıların öğrenimlerini tamamlamaya yakın olmalarından dolayı buldukları yerlerden ayrılıp tekrar yüz yüze eğitim için üniversiteye dönmeye sıcak bakmamalarının bu sonuç üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik tutumlarını belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada elde edilen bulgulardan hareketle ulaşılan sonuçlar şu şekildedir.

Öğretmen adaylarının uzaktan eğitime ilişkin tutum puanlarının ortalamaya oldukça yakın anlaşılmıştır. Nitekim ölçeğin geneline ilişkin puan ortalamasının (5'li Likert'e göre) 2,99 olduğu belirlenmiştir. Literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde uzaktan eğitim sürecine yönelik bazı eleştirilerin dile getirildiği görülmektedir. Örneğin, Çetin, Yılmaz ve İlhan'ın (2021) çalışmasında, beden eğitimi ve uygulamalı spor derslerinin uzaktan eğitim sürecinde yeterince etkili bir şekilde yürütülemediği, altyapı ve ders içeriklerinin geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca, öğretmen adaylarının genel olarak yüz yüze eğitimi uzaktan eğitime tercih ettiği anlaşılmıştır.

Eti ve Karaduman'ın (2020) çalışmasında, öğretmenlik uygulaması derslerinin okul ortamından uzak bir şekilde gerçekleştirilmesi nedeniyle öğretmen adaylarının kendilerini tecrübesiz hissettiği ve bunun mesleki yeterlilik üzerinde olumsuz bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde, Kurnaz, Kaynar, Şentürk ve Doğrukök'ün (2020) araştırmasında katılımcıların %72'si yüz yüze eğitimi uzaktan eğitime kıyasla daha faydalı bulmuştur. Bu bulgular, uzaktan eğitim sürecinde karşılaşılan altyapı yetersizlikleri, çevrimiçi sınavların adil olmadığı algısı ve ders çalışmanın zor olması gibi faktörlerin öğretmen adaylarının tercihlerini etkilediğini göstermektedir. Nitekim ölçek maddeleri arasında yer alan "Üniversitenin UZEM için altyapısı yeterlidir.", "Online sınavlar haksızlığa neden olmuştur." ve "Uzaktan eğitim derslerine çalışmada zorlandım." ifadelerine verilen yanıtlar bu çıkarımları desteklemektedir.

Uzaktan eğitim sürecindeki altyapı sorunlarına ilişkin olarak Yılmaz, Sakarya, Gayretli ve Zahal (2021), okul öncesi öğretmen adaylarının düşük görüntü kalitesi ve altyapı eksikliklerinden etkilendiğini vurgulamıştır. Akgül ve Orhan (2020) ise internet bağlantı problemleri, öğrenci ve öğretmen arasında iletişim sorunları, dikkat dağınıklığı ve aile ortamındaki olumsuzlukların derse olan katılımı ve motivasyonu olumsuz etkilediğini, bu durumun eğitim verimini düşürdüğünü ifade etmiştir. Ayrıca, evde birden fazla öğrenci bulunması durumunda teknolojik cihazların paylaşımı gibi sorunlar, Metin, Gürbey ve Çevik'in (2021) çalışmasında da dile getirilmiştir.

Uzaktan eğitime erişimde yaşanan eşitsizlikler de önemli bir sorun olarak öne çıkmıştır. Öğretmen adaylarının ölçek maddelerine verdiği cevaplar uzaktan eğitim sürecinde yapılan çevrimiçi sınavların genel anlamda gerçek başarıyı ölçmede yetersiz kaldığını ve bu sınavların haksızlığa neden olduğunu vurgulamaktadır. Çevrimiçi sınavların gerçek başarıyı ölçmede yetersiz olduğu ve haksızlığa neden olabileceği düşüncesi, Gedik'in (2023) çalışmasında da vurgulanmıştır. Gedik (2023) çalışmasında online eğitimin alt yapı yetersizliğinden ve sınavlarda kopya çekilme ihtimalinin artma ihtimalinden dolayı sınavların yüz yüze yapılması gerektiği kanısına varılmıştır.

Ayrıca tüm öğretmen adaylarının ve öğrencilerin uzaktan eğitime eşit şekilde erişemediğini de vurgulamışlardır. Seyhan'ın (2021) çalışmasında, farklı ekonomik düzeylerdeki öğrencilerin uzaktan eğitime eşit şekilde erişemediği belirtilmiş ve bu durumun ekonomik zorluk yaşayan öğrenciler için süreci daha güç hale getirdiği ifade edilmiştir. Ayrıca, hedefe odaklanma, motivasyon eksikliği, öğretim üyeleriyle iletişim kurmada yaşanan zorluklar gibi faktörler uzaktan eğitimin dezavantajları arasında sayılmıştır.

Uzaktan eğitime ilişkin dile getirilen bu olumsuzlukların yanında uzaktan eğitim sürecinde öğretim üyelerine yönelik tutum puanlarının ortalamasının üstünde olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu öğretmen adaylarının genel anlamda uzaktan eğitim sürecinde öğretim üyelerinin ellerinden geleni yaptığını düşündüklerini göstermektedir. Ayrıca çalışmada çevrimiçi sınavların devam

etmesi gerektiğini ve ders notlarına erişimin daha kolay halde geldiğini düşünen öğretmen adaylarının bulunduğu da görülmüştür. Gedik'in (2023) çalışmasında, ders videolarının kaydedilip tekrar izlenebilmesi, öğrenme sürecini destekleyen önemli bir faktör olarak değerlendirilmiştir. Benzer şekilde, Yılmaz, Sakarya, Gayretli ve Zahal (2021) da bu özelliğin öğrenmeyi kolaylaştırdığı sonucuna ulaşmıştır. Sonuç olarak, öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecine yönelik tutumlarının ortalamaya yakın olduğu, öğretim üyelerinin bu süreçte ellerinden gelen çabayı gösterdikleri ve uzaktan eğitimin bazı avantajlar sunduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte, altyapı eksiklikleri, eşitsizlikler ve pedagojik uygulamalardaki zorlukların çözülmesi gerektiği açıktır. Bu bulgular, uzaktan eğitimin geliştirilmesine yönelik önemli veriler sunmaktadır.

Araştırmada elde edilen puanların cinsiyet değişkenine göre değerlendirilmesi sonucunda Faktör 1, 2, 3 ve 4 puanları ile ölçeğin toplam puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı anlaşılmıştır. Diğer bir ifadeyle cinsiyetin belirtilen puan türleri açısından uzaktan eğitime yönelik tutum üzerinde farklılaştırıcı bir etkiye sahip olmadığı belirlenmiştir. Öte yandan kadın öğretmen adaylarının yüz yüze eğitimi uzaktan eğitime tercih etme oranlarının (Faktör 5) erkek öğretmen adaylarından daha fazla olduğu anlaşılmıştır. Yu ve Yu (2021) araştırmasında, uzaktan eğitimde cinsiyet farklılıklarını incelemiştir. Araştırmada erkek ve kadın öğrenciler arasında uzaktan eğitim, motivasyon ve performans bağlamında anlamlı farklılıklar bulunmadığını ancak kadınların yüz yüze eğitimi daha çok desteklediği sonucu bu çalışmayı destekler niteliktedir.

Araştırmada elde edilen puanların sınıf değişkenine göre değerlendirilmesi sonucunda Faktör 1, 2, 3, 4 puanları ve ölçek toplam puanları ile sınıf değişkeni arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir ifadeyle sınıf düzeyinin belirtilen puan türleri açısından uzaktan eğitime yönelik tutum üzerinde farklılaştırıcı bir etkiye sahip olmadığı belirlenmiştir. Buna karşın 3. sınıftaki katılımcıların yüz yüze eğitimi uzaktan eğitime tercih etme oranları (Faktör 5) 4. sınıftaki katılımcılara göre daha fazla olmuştur. Son sınıf katılımcılarının mezuniyete yakın olmaları nedeniyle, buldukları yerlerden ayrılıp yüz yüze eğitim için üniversiteye dönmek istememelerinin bu sonuca etki ettiği düşünülmektedir ve bu çalışma, sosyal bilgiler eğitiminin kendi bağlamında incelenmesini sağlayarak, disiplinler arası farklılıklara ışık tutmaktadır. Uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitimin kıyaslanması, iki yöntemin pedagojik etkinliklere dair özgün bir analiz sağması literatürdeki genel çalışmalardan ayrılmıştır.

Öneriler

Araştırmada elde edilen sonuçlardan hareketle uzaktan eğitim süreçlerini yönetenler ve uzaktan eğitim süreci hakkında çalışma yapan araştırmacılara yönelik aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur.

Uzaktan Eğitim Süreçlerini Yönetenlere Öneriler

- *Altyapının İyileştirilmesi:* Uzaktan eğitim için kullanılan sistemlerin teknik altyapısı güçlendirilebilir. Özellikle bağlantı sorunlarını en aza indirmek ve erişim eşitsizliklerini ortadan kaldırmak için yatırımlar yapılabilir.
- *Adil Sınav Sistemleri Geliştirme:* Çevrimiçi sınavların güvenilirliğini ve adaletini artırmak için yeni sınav yöntemleri kullanılmalıdır. Ayrıca, öğrencilerin sınav süreçlerindeki kaygılarını azaltmaya yönelik rehberlik hizmetleri sunulabilir.
- *Eğitici Destek Programları:* Öğretim üyelerinin uzaktan eğitimde kullandıkları yöntemleri geliştirmelerine yardımcı olmak için eğitim programları düzenlenebilir ve öğretim materyalleri çeşitlendirilebilir.

- **Öğrenci Destek Mekanizmaları:** Öğrencilerin uzaktan eğitimde karşılaştıkları zorluklarla başa çıkabilmesi destek sağlanabilir. Özellikle ders çalışmayı kolaylaştırıcı çevrimiçi araçlar ve planlama yöntemleri önerilebilir.

Araştırmacılara Öneriler

- **Erişim Eşitsizliği Üzerine Çalışmalar:** Uzaktan eğitimdeki erişim eşitsizliklerini inceleyen detaylı araştırmalar yapılarak, bu durumun eğitimdeki fırsat eşitliğine etkileri değerlendirilebilir.
- **Sınavların Güvenirliği ve Geçerliliği:** Çevrimiçi sınavların akademik başarıyı ne ölçüde yansıttığını ve bu sınavlarda adalet algısını artıracak yaklaşımları araştıran çalışmalar yürütülebilir.
- **Öğrenci Tutumları ve Motivasyon:** Öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik motivasyonlarının ve ders çalışma alışkanlıklarının nasıl şekillendiğini inceleyen nitel araştırmalar yapılabilir.
- **Eğitim Yöntemlerinin Karşılaştırılması:** Yüz yüze ve uzaktan eğitim yöntemlerinin öğrencilerin öğrenme çıktıları üzerindeki etkilerini analiz eden uzun vadeli çalışmalar gerçekleştirilebilir.
- **Cinsiyet ve Diğer Demografik Değişkenler:** Cinsiyet, sınıf düzeyi gibi demografik değişkenlerin uzaktan eğitime yönelik tutumlar üzerindeki etkisini daha derinlemesine inceleyen araştırmalar yapılabilir.
- **Farklı Örneklem Grupları:** Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adayları ile çalışılmıştır. Farklı branşlardaki öğretmen adayları, farklı fakültelerdeki öğrenciler ya da öğretmenlerin dahil olduğu çalışmalar yapılarak bulgular farklı gruplarla karşılaştırılabilir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Bu araştırmaya her bir araştırmacı eşit oranda katkı sağlamıştır.

Çatışma Beyanı

Yazarlar arasında herhangi bir çatışma durumu yoktur.

KAYNAKÇA

Akgül, G., ve Orhan, M. (2020). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, ortaokul öğrencilerinin ve öğrenci velilerinin pandemi sürecindeki uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi/ Journal of New Approaches in Education*, 3(2), 123-145.

Aydoğmuş, M., ve Karadağ, Y. (2020). Öğretmen adaylarının bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) yeterlikleri: Ondokuz Mayıs Üniversitesi örneği. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(3), 686-705.

Bahşi, A. (2019). Uzaktan ve örgün eğitim öğrencilerinin eğitsel düşünce ve uygulamaları (Educational thinking and practices of distance and face-to-face education students) (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi (Unpublished Master's Thesis)). Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.

Bakioğlu, B., ve Çevik, M. (2020). COVID-19 pandemisi sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Turkish Studies*, 15(4), 109-129. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.43502>

Büyüköztürk, Ş. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.

- Can, E. (2022). Covid 19 pandemisi sürecinde yükseköğretimde öğretmenlik uygulamasına ilişkin öğrenci deneyimleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 12(2), 459-471. <https://doi.org/10.5961/higheredusci.1118080>
- Çetin, M., Yılmaz, S. H., ve İlhan, L. (2021). Koronavirüs (Covid-19) pandemisi sürecinde uzaktan eğitim; beden eğitimi ve spor öğretmenleri perspektifinden nitel bir araştırma. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 6(2), 136-161. <https://doi.org/10.31680/gaunjss.882057>
- Düzgün, S., ve Sulak, S.E. (2020). Öğretmen adaylarının covid-19 pandemisi sürecinde uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 619-633 <https://doi.org/10.37669/milliegitim.787874>
- Erşen, Z. B., ve Yumak, Y. (2021). Matematik öğretmeni adaylarının covid-19 pandemisi sürecindeki uzaktan eğitim uygulamalarına yönelik görüşleri. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 10(4), 1449-1470. <http://dx.doi.org/10.30703/cije.853688>
- Eroğlu, A. (2023). Türkçe öğretmenlerinin uzaktan eğitimine yönelik tutumlarının incelenmesi. *RumeliDe Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* (34), 115-128. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1316141>
- Eti, İ., ve Karaduman, B. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinin öğretmen adaylarının mesleki yeterlikleri açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 635-656. <https://doi.org/10.37669/Milliegitim.787238>
- Gedik, H. (2023). Pandemi döneminde uzaktan eğitim sürecine ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşleri. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi (AKEF)*, 5(3), 1272-1292.
- Görgülü Arı, A., ve Hayır Kanat, M. (2020). Covid-19 (Koronavirüs) üzerine öğretmen adaylarının görüşleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (Salgın Hastalıklar Özel Sayısı)*, 459-492.
- Karasar, N. (2000). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler* (11.Baskı). Nobel Yayın Dağıtım.
- Koç, E. (2021). Nasıl bir uzaktan eğitim? 1 yılın sonunda yapılan çalışmaların değerlendirilmesi. *International Anatolia Academic Online Journal Social Sciences Journal*, 7(2), 13-16.
- Kurnaz, A., Kaynar, H., Şentürk Barışık, C., B., ve Doğrukök, B. (2020). Öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Milli Eğitim*, 49 (Özel Sayı 1), 293-322. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.787959>
- Lassoued, Z., Alhendawi, M., & Bashitialshaaer, R. (2020). Ezploratory study on the barriers to achieving quality in distance education during the covid-19 pandemic. *Education Sciences Journal*, 10(9), 232. <https://doi.org/10.3390/educsci10090232>
- Seyhan, A. (2021). Sosyal bilgiler adaylarının COVID-19 salgını sürecinde uzaktan eğitim deneyimleri ve görüşleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 65-93.
- Uluğ, H., ve Tuncer, M. (2017). Uzaktan ingilizce öğretiminin öğrenenlerin akademik başarısına etkisi. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 5(4), 710-723.

- Uyar, E. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitime yönelik görüşleri. *Kapadokya Eğitim Dergisi*, 1(2), 15-32.
- Uzunoglu, M. (2017). Fen bilgisi öğretmen adaylarının uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(16), 335-351.
- Piji Küçük, D. (2020). Covid-19 salgını sürecinde müzik öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. 7(47), 19-40. <https://doi.org/10.29.228/SOBİDER.44497>
- Tabachnick, G. B. ve Fidell, S. L. (2013). *Using multivariate statistics* (6. Baskı). Pearson Education.
- Türnüklü, A. (2001). Eğitimbilim alanında aynı araştırma sorusunu yanıtlamak için farklı araştırma tekniklerinin birlikte kullanılması. *Eğitim ve Bilim* 26(120), 8-13.
- Yılmaz, H., Sakarya, G., Gayretli, Ş., ve Zahal, O. (2021). Covid-19 ve çevrimiçi müzik eğitimi: Okul öncesi öğretmen adaylarının görüşleri üzerine nitel bir çalışma. *Journal of Qualitative Research in Education*, 28, 283-299. <https://doi.org/10.14689/enad.28.12>
- Yurdakal, İ. H., ve Susar Kırmızı, F. (2021). COVID-19 salgını sürecinde gerçekleştirilen acil uzaktan eğitime ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 11(2), 290-302.
- Yu, Z., ve Yu, L. (2021). A meta-analysis of online learning outcomes and their gender differences. *International Journal of Distance Education Technologies (IJDET)*, 19(3), 33-50. <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-493822/v1>